

živanja prilazi socijalizmu kao kauzalnoj teoriji današnjega stanja. Rezultat je „zamućenost pojma socijalizam“ pa je zato izazov interdisciplinarnosti, koji nudi novoosnovani Centar, još značajniji za buduća istraživanja.

Povjesničar Tvrtko Jakovina naglasio je povezanost početka socijalizma s modernizacijom kao epohalnim milenijskim rezultatom, naglašavajući rješavanje visoke stope nepismenosti kao jedan od uspjeha, ali i potrebu istraživanja vizualne komunikacije u razdoblju koje mu je prethodilo. Među svojim je budućim istraživanjima naveo proučavanje uloge Brijuna te zaključio da povezivanje s mladom generacijom u Centru višestruko pridonosi humanističkim i društvenim znanostima, ne samo zbog umrežavanja znanstvenika, već i zbog pritiska na otvaranje i klasifikaciju arhivskoga materijala.

Iako je bila najavljena kao gošća tribine, zbog nemogućnosti se dolaska Narcisa Vukojević, koja je uz Lanu Cavar sukreatorica vizualnoga identiteta Centra, obratila nazočnima audiozapisom u kojemu je elaborirala nastanak ideje za zaštitni znak te predstavila konačan rezultat vizualnoga identiteta s intertekstualnim relacijama, koji je ipak dovoljno hladan prema simbolima koje obrađuje.

Kratka rasprava nakon tribine izravno je potvrdila potrebu za postojanjem Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma. Počevši od terminološke i konceptualne konfuzije oko komunizma i socijalizma s njihovim post-inačicama do problematike nostalgije, jasno je da postoji potreba za znanstvenim i sustavnim istraživanjem (post)socijalizma. Širok interes koji je osnivanje Centra izazvalo, kao i različite perspektive i pristupi istraživača te budućih potencijalnih suradnika te brojnost najavljenih projekata jamče da će Centar u bliskoj budućnosti postati referentna točka za buduća istraživanja socijalizma u Hrvatskoj, a možda i šire.

Anita Buhin

Znanstveni skup *Dr. Juraj Dobrila (1812. – 2012.) i stoljeće pjesme Krasna zemlja (1912. – 2012.)*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli i Spomen dom sjedinjenja i slobode u Pazinu, 25. i 26. listopada 2012.

Juraj Dobrila jedan je od vodećih ličnosti istarske i hrvatske povijesti 19. stoljeća, a zbog svoje višestruke uloge – svećenika, narodnoga preporodi-

telja i političara koji se zalagao za približavanje domaćih Hrvata onima u drugim hrvatskim zemljama – svakako zaslužuje znanstvenu valorizaciju, što je i bio jedan od ciljeva događanja koje je okupilo 20 znanstvenika te crkvenih i kulturnih djelatnika. Dvodnevni znanstveni i stručni skup održan je 25. i 26. listopada 2012. u Puli i Pazinu u organizaciji Istarske županije, Porečke i Pulske biskupije, Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, Državnoga arhiva u Pazinu, Katedre Čakavskog sabora za povijest Istre Pazin, Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar – Područnoga centra Pula te Istarskoga književnog društva „Juraj Dobrila“ iz Pazina. Uvodnim su ga govorima otvorili Robert Matijašić, rektor pulskoga Sveučilišta, Vladimir Torbica, županijski pročelnik za kulturu te Dražen Kutleša, predsjednik organizacijskoga odbora i biskup Porečke i Pulske biskupije.

Prvi dan skupa započeo je referatom Petra Strčića „Hrvatska u doba Jurja Dobrile s posebnim naglaskom na Istru“. Uvodno je autor načinio pregled starije literature o Dobrili, koja je prema njegovim riječima već u narednih 30 godina nakon biskupove smrti (1882.) narasla do zamjetnoga obujma, što se može zahvaliti aktivnosti njegovih suvremenika. Strčić je obradio političko i crkveno stanje u Banskoj Hrvatskoj druge polovice 19. stoljeća te životni put Jurja Dobrile od mladoga svećenika do položaja porečko-pulskoga biskupa.

Izlaganje „Teološki naglasci u korizmenim poslanicama biskupa Jurja Dobrile“ održao je Ilija Jakovljević u kojem se osvrnuo na sadržaj biskupovih obraćanja vjernicima. Pokušao je obraditi teološku i smislenu orijentaciju Dobriline pisane riječi u vidu potrage za ciljevima koji su onodobne duhovne sljedbenike usmjeravali u svakodnevnom životu, međutim, dojam je da ovaj rad u metodološkom smislu nije imao jasno izraženo istraživačko pitanje, zbog čega je i koncepcija rada imala ozbiljnih manjkavosti. Stipan Trogrlić naslovio je izlaganje „Proslava 100. obljetnice Dobrilina rođenja 1912. godine – povod polemikama između istarskih 'klerikalaca' i 'liberala'“. Istraživač je istaknuo kako je navedena polemika značajna ponajviše zbog konzervativno-liberalnih sučeljavanja tadašnjega crkvenoga, vjerskoga, političkoga i društvenoga miljea. U tom su smislu 'klerikalci' isticali Dobrilino sudjelovanje u hrvatskom narodnom preporodu na kršćanskim načelima, a 'liberali' njegov aktivni politički rad.

Mladen Juvenal Milohanić se upustio u vrednovanje političke djelatnosti istaknutoga istarskog svećenika radom „Biskup Juraj Dobrila, zastupnik

naroda Istre u bečkom parlamentu.“ U uvodu je autor govorio o njegovoj zastupničkoj ulozi u Carevinskom vijeću, posloživši njegove istupe prema vrsti sudjelovanja u nekoliko godina aktivnoga političkog rada. Iznio je nadalje kako je Dobrila intervenirao u svim segmentima koji su se odnosili na probleme u Istri – gospodarskom, društvenom i materijalnom – s posebnim naglaskom na poboljšanje kulturno-prosvjetnih prilika.

Mihovil Dabo je izložio referat „Manjak klera u doba biskupa Dobrile – vjersko, društveno i političko pitanje“, u kojem se kao središnje pitanje ističu latentni onodobni kadrovski problemi: manjak svećenika (bolesti, pozna dob, izostanak volje), duhovna zapuštenost vjernika, vezanost talijanskoga svećenstva za gradove u kojima oni hrvatski nisu imali pristup, antagonizam talijanskih svećenika prema slavenskom pučanstvu i obratno, prometna nepovezanost i drugo. Nadalje se autor osvrnuo na Dobriline ideje i inicijative o napretku i poboljšanju crkvenoga života na tlu Istre, što bi se prema njegovim zamislima ispunilo udruživanjem Porečko-pulske i Tršćansko-koparske biskupije te podizanjem dječakškoga sjemeništa za svećeničko obrazovanje u Pazinu.

Nakon kraće pauze započeo je drugi dio skupa izlaganjem Tomislava Mrkonjića „Dobrila u vatikanskim arhivima“. Autor je izložio rezultate vlastitih istraživanja iz dvije prestižne institucije, Vatikanskoga tajnog (povijesnoga) arhiva i Arhiva za izvanredne crkvene poslove, na temelju kojih se na kritički način osvrnuo na pojedine aspekte biskupovanja Jurja Dobrile. Maja Polić je izložila referat „Dobrila u korespondenciji Rački – Strossmayer“ u kojem se pozabavila problematikom 'istarskoga' pitanja u nacionalno-integracijskom procesu prema prepisci vodećih intelektualaca Banske Hrvatske druge polovice 19. stoljeća. Prema riječima autorice, Juraj Dobrila kao njihov istomišljenik i predvodnik prvoga vala hrvatskoga narodnog preporoda u Istri spominje se u kontekstu svojega dobrotvornog rada te nastojanjima oko spajanja Porečko-pulske i Tršćansko-koparske biskupije u jednu cjelinu.

Alida Perkov je predstavila rad „Djelovanje Jurja Dobrile na planu gospodarstva“. U njemu je izložila tezu o neravnomjernom razvitku istarskoga poluotoka, pri čemu se Pula tijekom druge polovice 19. st. razvija u vodeće istarsko industrijsko središte u odnosu na zaleđe koje spada među zaostaliye krajeve austrijskoga dijela Monarhije. U tom se smislu, prema riječima autorice, biskup Dobrila u Istarskom pokrajinskom saboru te u Carevinskom

vijeću zauzimaao za pitanja od vitalne važnosti za istarsko gospodarstvo.

Nevio Šetić je održao izlaganje „Značaj Jurja Dobrile danas“, u kojem je pokušao pronaći poveznicu između Dobrilinoga doprinosa hrvatskom narodnom preporodu iz 1860-ih godina s drugom generacijom istarskih preporoditelja iz 1880-ih, antifašista i pripadnika Narodnooslobodilačkoga pokreta uoči, tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata te najnovijom generacijom koja je utrla put Hrvatske k neovisnosti. Posljednji govornik prvoga dana skupa bio je talijanski stručnjak Giuseppe Cuscito s radom „Il governo episcopale di mons. Giorgio Dobrila nella diocesi di Trieste – Capodistria (1875-1882)“ („Biskupsko upravljanje mons. Jurja Dobrile u Tršćansko-koparskoj biskupiji [1875. – 1882.]“). U radu se osvrnuo na Dobrilin svećenički angažman nakon prelaska iz Porečko-pulske u Tršćansko-koparsku biskupiju, gdje je također obnašao dužnost biskupa. Uslijedilo je predstavljanje knjige Mladena Juvenala Milohanića *Dr. Juraj Dobrila: glasnik istine, branitelj naroda i Crkve*.

Drugi je dan skupa održan u Pazinu uz pozdravne govore Josipa Šikličića i Galiana Labinjana u ime organizatora te pazinskoga gradonačelnika Renata Krulčića i biskupa Dražena Kutleše. Prvi dio izlaganja započeo je referatom Josipa Bratulića „Juraj Dobrila i Zagreb“. Autor je u uvodu podsjetio na biskupovu važnost u hrvatskim, ali posredno i europskim okvirima te njegovu vezanost za zagrebački intelektualni krug. Istaknuo je nadalje važnost njegova školovanja u Karlovcu, koji je tada u nekim aspektima bio važniji od Zagreba, gdje su u isto vrijeme boravili Ljudevit Gaj, Fran Kurelac, Ivan Derkos i drugi kasniji prvaci preporodnoga pokreta. Druga je važna obrazovna destinacija Beč, gdje upoznaje Josipa Jurja Strossmayera i Frana Volarića, što će odrediti njegovu kasniju vezu s vodećim ličnostima kulturno-političkoga miljea tadašnje Banske Hrvatske.

Sljedeći je izlagač bio Slaven Bertoša s radom „Juraj Dobrila u suvremenoj istarskoj historiografiji.“ U radu je skrenuo pozornost na novije dosege istraživanja od 1980-ih nadalje ističući neka od poznatih imena istarskoga povijesnoga i kulturnog kruga koja su se bavila ili se bave problematikom života i rada najpoznatijega istarskog svećenika. Marko Medved se pozabavio analizom biskupove doktorske radnje u referatu „Disertacija Jurja Dobrile o sakramentu ispovijedi u nauku crkvenih otaca“. U njemu je istaknuo cilj, vrijeme nastanka i kontekst te u zaključku iznio ocjenu i značaj Dobrilina pisanoga djela.

Jasna Ćurković Nimac predstavila je rad „Ključne poruke u Dobriline poslanicama“. Analizirala je biskupove poruke nastale od 1850-ih do početka 1880-ih godina tematski ih razdijelivši po skupinama, dok je u zaključnom dijelu u šest točaka iznijela njegove najvažnije misli upućene vjernicima te dala vlastitu ocjenu njegovoga duhovnog angažmana. Teodora Fonović se pozabavila lingvističkom stranom biskupovih poruka vjernicima referatom „Jezične značajke Dobriline poslanice iz 1867. godine“. Autorica se u uvodu osvrnula na jezičnu situaciju u Istri u 19. stoljeću te naznačila poveznicu između preporodnoga pokreta u sjevernoj Hrvatskoj i onoga na Poluotoku u djelatnosti Jurja Dobrile. U središtu njezina izlaganja bila je poslanica vjernicima naslovljena „Juraj po milosti božjoj i svete apostolske Stolice biskup Porečki i Puljski častnomu svetjenu i ljubeznim virnim Porečke i Puljske biskupije Pozdravlje i blagoslov u gospodu“, u kojoj je detaljno analizirala jezične i pravopisne postavke pod utjecajem reformi zagrebačke filološke škole (Lj. Gaj, V. Babukić, A. Mažuranić, A. V. Tkalčević).

Usljedilo je izlaganje Markusa Leidecka „Prikupljanje arhivskih izvora o Jurju Dobrili od 1882. do 2012. godine“. Izlagač je temi o najistaknutijem istarskom svećeniku 19. stoljeća prišao sa stručno-arhivističkoga stajališta, što je od iznimne važnosti za daljnji rad povjesničara i znanstvenika iz srodnih disciplina na ovu temu. Autor je iznio pregled najvažnijih publikacija (i njihovih autora) koje su objavljivale izvorne dokumente o Dobriline životu te istaknuo ulogu Državnoga arhiva u Pazinu, koji čuva više arhivskih fondova s izravnim ili neizravnim vijestima o biskupovim aktivnostima, kao i projekt prikupljanja izvornoga gradiva o njemu iz drugih institucija.

Josip Grbac je referatom „Juraj Dobrila – kršćanski moral jučer i danas“ pokušao oblikovati analizu biskupovih razmišljanja o nekim pitanjima na relaciji Crkva – vjernici. Prema riječima autora, u svojim je istupima Dobrila nastojao sintetizirati pojmove predanosti religiji i moralnih načela, iz čega proizlazi njegova poznata sintagma o „neraskidivom braku između vjere i morala“. Ovo je izlaganje više imalo karakteristike propovijedi nego strukturiranoga rada primjerenoga znanstvenom skupu, što je osobno zapažanje s kojim se ostali sudionici i izlagač nisu dužni složiti.

Posljednja su tri izlagača iznijela referate usredotočene na drugu temu znanstvenoga skupa. Prvi među njima, Nikola Lovrinić, predstavio se radom „Krasna zemljo, Istro mila – povodom 100. obljetnice skladanja istarske himne“, u kojem je istaknuo kako je ovo prvi temeljitiji tekst o istar-

skoj himni i njezinim autorima Ivanu Cukonu i Matku Brajši Rašanu, koje je orisao kroz novinske napise tijekom prošloga stoljeća. Ivana Paula Gortan Carlin je izložila rad „Glazbena ostavština Matka Brajše Rašana“. Autorica u uvodu ističe posjet ustanovama čijim se materijalima koristila za pisanje referata, a u središtu teme je analiza Brajšine kulturno-umjetničke djelatnosti na polju glazbenoga stvaralaštva. Izlaganje je završeno uvodnim dijelom njegove skladbe „Tebe Boga hvalimo“, što je unijelo živost i osvježanje među izlagače i publiku.

Posljednje i vrlo zapaženo izlaganje imala je Lada Duraković na temu „Prijatelji i podupiratelji: prvih deset godina djelovanja zbora „Matko Brajša Rašan“ (1951. – 1961.)“. U uvodu je istaknula kako tema njezina izlaganja nije sam skladatelj Brajša već zbor s njegovim imenom koji već 60 godina uspješno sudjeluje u izgradnji pulske i istarske zborske scene. Obradila je prvih deset godina njegova djelovanja o kojima se informirala ponajviše na temelju arhivskih dokumenata te dnevnoga tiska. Zaključila je kako zbor tijekom toga razdoblja neprekidno raste ne samo brojem članova već i nastupima na brojnim turnejama diljem socijalističke Jugoslavije, što ga čini važnim elementom u procesu unapređivanja društvene i općenito kulturne svijesti na prostoru njegova djelovanja.

U završnoj raspravi prvi se za riječ javio Mladen Juvenal Milohanić osvrnuvši se na pojedine običaje u vrijeme Dobrilina rada među vjernicima, poput zavada među susjedima i nepravilnostima pri stupanju u brak te je izrazio želju za nastavkom proučavanja rada i djela istarskoga biskupa u državnim arhivima u Trstu i Beču, poglavito zbog bogate korespondencije koja se ondje čuva. Drugi se za riječ javio oprtaljski župnik Antun Jukopila, koji je predložio da bi ovakve skupove trebalo održavati u većim dvoranama u svrhu educiranja istarskih srednjoškolaca i drugih skupina mladih ljudi kad su u pitanju važnije osobe iz istarske povijesti. Skup je svečano zaključen pjevanjem istarske himne „Krasna zemljo, Istro mila“, što je prihvaćeno od strane svih nazočnih u konferencijskoj dvorani.

Zaključno se može istaknuti kako je znanstveno-stručni skup o Jurju Dobrili vrlo uspješno realiziran odgovorivši na pojedina istraživačka pitanja iz domene istarskoga 19. stoljeća. Teme su bile dobro posložene, a prvo je izlaganje održao iskusan govornik i odličan poznavatelj istarske prošlosti koji je prisutne uveo u tematiku skupa govoreći o najstarijoj literaturi o Dobrili i onodobnim političkim i društvenim prilikama u

hrvatskim zemljama u drugoj polovici 19. stoljeća. Prema našem mišljenju, jedino što se moglo bolje izvesti je izlaganje referata umjesto čitanja (ponajviše zbog zanimljivosti), što je, uostalom, učinio i velik dio izlagača. O važnosti ovoga skupa svjedoči i širok izbor tema među kojima je, što je očekivano, dominirala uža crkvena problematika (7 radova), koja je unatoč kvantitativnoj premoći sa znanstvenoga stajališta najmanje kvalitetno obrađena, nad političkom (5) i društvenom (4), uz po jedan vrlo kvalitetan rad iz područja jezika, gospodarstva, arhivistike i historiografije o povijesnoj osobi. Neke su od tema izuzetno dobro obrađene uz korištenje izvorne građe, ali s druge je strane bio i manji broj radova čija bi kvaliteta, u prvom redu zbog nepoznavanja metodologije znanstvenoga rada, bila primjerenija stručnom skupu ili okruglom stolu, što je na kraju rezultiralo vrlo skromnom raspravom. Ono što se također dalo primijetiti, izrazita je prevaga tema u korist Jurja Dobrile, iako su one vezane uz glazbeni dio bile vrlo zapažene, posebno posljednje dvije o Brajšinoj ostavštini te prvim godinama djelovanja zbora koji krasi ime slavnoga skladatelja. Najveći značaj ovoga okupljanja stručnjaka i ljubitelja domaće kulture, umjetnosti i znanosti je svakako otvaranje starih tema mladim autorima koji će u budućnosti zasigurno pridonijeti rasvjetljavanju i problematiziranju pojedinih poglavlja istarske povijesti o kojima je na ovome skupu bilo riječi.

Ivan Žagar

Radionica za suvremenu povijest,

Pula, Sveučilište Jurja Dobrile, 8. – 9. studenoga 2012.

U organizaciji Odsjeka za povijest Odjela za humanističke znanosti i Centra za kulturološka i povijesna istraživanja socijalizma 8. i 9. studenoga 2012. na Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli održan je skup *Radionica za suvremenu povijest*. Prvi je dan bio radni i održan je na pulskom Sveučilištu, a drugi je dan bio rezerviran za posjet rezidencijalnim objektima na otočju Brijuni, koji su bili pozornica niza važnih događaja u suvremenoj povijesti. Skup je nastao na temelju istoimenoga kolegija koji je 2011. u sklopu diplomskog studija povijesti pokrenuo Igor Duda. Osim Igora Duda, u Organi-